

Kálaad bwá á cilə Wəhebərê yé

Isâ í dúgyá nə kálaad Wəhebərê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lî kálaad éga yé nyə e táduga nə í cúgə kálaad, í yidá bə bwiingúlə mílanj mí Zembî. Mətédúlé mäsə, kú nə muud mə cílə yé, kú nə muud bwá cílə yé. Nji məbá dá mäsə ímpánzə yâ məshíné mə lúu 13 wə mə sá nə muud mpúg nə jísə kálaad nə bwá á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okrîsten nə bwá kú nyingə kənd mítédúgá Mécçé mə Moyîz dî. A ka ngə lwó bwo nə cug mə Krîst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd búsé nə ŋkul táduga nə í də cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na nómə lwó mətédúléd nə Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Krîst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma məŋkow məlól:

- (1) Krîst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olşye bwá nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé məcwûŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág í, Zembî nyə á də lás nə odâ ija ija, mimbíi mimbii nə zhií á *buud ɔ mícúndá bé. ² Nə ndéé, mwów mâ məzhúgúlâ móga dî, a mə lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəwŋg wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə tâl nyə nə a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngé zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhiġm mbęęla mə Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí

1:2 Mwân: 5.8 sálə: Yuá 1.2; Kol 1.16; Heb 11.3 1:3 2Kr 4.4; Kol 1.15 mbwê mənkwûm: 8.1

nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yîl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwê mənchwûm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân má Zembî mə ntɔ wəéŋgəles

⁴ A ntɔ *wəéŋgəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntɔ jínə dán. ⁵ Mpugá ná Zembî nyə abwélé ci nə ŋgwól *éŋgəles ná: «Wo ji Mwân waamê, mə má byá wo múús». Nda námə nyiŋgə ci ná: «Mə é bæ nyə sóŋgú, a bæ mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéŋgəles ó Zembî bêsh
bwá kúdúg məmpwoombú
mánɔlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wəéŋgəles ná:

A ɖə sá ná wəéŋgəles bé bwá bág nda fufê,
a sá ná osól ɔ mäsáal bé bwá bág nda ŋgwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé ná:

Yé Zembî, ijwûga byô í bá ji kú nə zhúgá.
Otútəlí wə bwá ŋgá lwó nə wo ŋgə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo á cɛɛl otútəlí, wo mpii fúlú a kú bish máççç;
sâ jəŋgə wə jí ná, yé Zembî,

Zembî woó nyə a gwáágulə wo məwúdə má máshusug;
ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntɔ búúd ɔ gwoŋgə bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:

Yé Cwám̄ba, mátéédúlé dî, wo wə wo á fwɔ shí,
wo a sá námə jəŋ nə məbwə mwô.

¹¹ Isâ byəŋgə byêsh í bá shîn,

nji wɛɛ njul kú nə zhúgá;
byêsh í bá bæ fwoodú nda mikáándə,

¹² wo bá báág byo nda bwá ɖə báág jud ná.

1:4 Ifz 1.21; Flp 2.9

1:5 Sôm 2.7; 2Sa 7.14; Mat 3.17; Mis 13.33; Heb 5.5

1:6 Sôm 89.28; 97.7

1:7 Sôm 104.4

1:8 Sôm 45.7-8

1:10 Sôm

Haaw. Í bá shîn cënd nda káándá.
 Nji wεε wo njúl nji mbií ηgwûd,
 mimbú myô kú bwεε shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námá ci nə ηgwól éηgəles ná:

Jig shí wa mádí mbwê mənɔwûm
 kə wós ja mə é culushi mízhízhíη myô,
 mí bæ wo sâ wó də tâl mákuú yí!

¹⁴ Wəéηgəles bəη ná wé ozá? ηgaá bēsh búsa mishíshim
 mí ηgá sēy nə Zembî, Zembî ka də kənd bwo ná bwá kág
 ηgə kwíind buud bwá bá ηwa cug tâη ilúgí Zembî mə bá yə
 sá yí?

2

Zembî má cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg wá mílúú sâ bwá
 á jaaw shé yíid, ηkwanǵá sá á bá kwab zhíí. ² Shé mpúgá
 ná kéel *wééηgəles bwá á zə nə ndí yág yí, í á bæ álal-ηkul;
 muud yēsh nyə á caam məcεε, nda bish dwo yé, nyə a shí
 bwəma nə intúgúlí í á jəla yí. ³ Nda jí ntó ná, shé má ká
 bæ kú bish shísha məma cug bwá ηgá jaaw shé yí, shé nda
 bá bwεε faam. Cwám̄ba nyəməfwó wá nyə a tééd jaawúlə
 lán̄ á cug jəηḡə, buud bwá á gwág nə nyə wá bwá mú
 zə báásulə shé wə. ⁴ Shú lwólə námá ná kéel dɔəηg dúsə
 fwámé kéel, Zembî nyəməfwó nyə a wééshuli isâ í ntə buud
 ηkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə *məshimbá mimbii mimbii.
 A mú námá yə bwo idáás Shíshim má də dáás búúd yí, nda
 nyə á cεel ná.

Yésus, Mwân má Zembî nyə á zə bæ muud

1:13 8.1; Sôm 110.1 1:14 Sôm 34.8; 91.11 2:1 6.4-6 2:2 Mis 7.38,
 53; Gal 3.19 2:3 10.29; 12.25 2:4 Yuá 2.11; Mis 2.22; 1Kr 12.4-11; 2Kr
 12.12

⁵ Haaw. Kala búúd sá ηgə ci ná í bá bə yí, wəəηgəles dí bwá bá jwú nə gwo, Zembî nyə a shíégé sá nə í bág bə ntó.

⁶ Í yidá bə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ηgə téduga muud nəcé a ji jí?

Wo ηgə kweemb kukwumuga múúd nəcé í bálə jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cə wəəηgəles.

Ná ndeé, wo má sá ná a ηkənwag, a bəg nə gúmá nda cí.

⁸ Wo má wá isâ byêsh mánýámá má múúd dí.

Haaw. Sálə Zembî mə sá ná a jwúg nə isâ byêsh yí, təw sâ ηgwúd nə ηgwúd í alúgé. Nji, shé cugé nə ηkul fwo dúg ja gaád nə a ηgə jwú nə isâ byêsh. ⁹ Nji, sâ shé mú ηgə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála cə wəəηgəles yé, a mú ηgə ηkənwə, a njúl nə gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná ndeé a yə. Nyə á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembî nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembî wə nyə a té isâ byêsh, nyə wə ηgə sá ná byêsh í ηgəg nə kyey mpwogé, nyə námə wə nyə á jii ná ncúlyá zhwoɡ bwán bé bwá ηkənwag məηkənwə mé. Í á ka jəla ná a sáag nə micúη mí bíg Yésus muud nyə á juw zhíí ná bwán ó Zembî bwá bíg cəg yé, micúη myəwəηg mí mú mēl sá ná Zembî jílug nyə jiya í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus muud ηgə sá ná buud bwá bəg minkəηkə mi búúd yé, nə buud á ηgə sá ntó wá, bēsh búšə nə shug ηgwúd. Gwə wə á jí kú gwág shwôn jówúlə bwo ná omínyəwə bé yí. ¹² Ntó wə á cí ná:

Mə bá du bwiηg omínyəwə bām bímbí lú múúd wo jí yí, mə sey wo isusa i gúmá ja bwá séəηgyá ná bwá gúmal wo yí.

¹³ A nyiηgə námə ci ná:

Mεε jām júgáwé jēsh í bá bə nyádí.

2:6 Sôm 8.5-7 2:8 1Kr 15.27 2:9 Flp 2.8-9 2:10 1Kr 8.6; 12.2; Mis 3.15 2:11 Mat 25.40; 12.50; Yuá 20.17 2:12 Sôm 22.23 2:13 Iza 8.17-18

Nyə námé ná: «Mə wé éga, nə bwân Zembî nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí né bwân á ηgá ci óni búsa nə mishwun nə mæcíí ná, Yésus nyə á ηwa námé nyúul muud, a bə nə mishwun nə mæcíí shú ná a yóg, shwiy dé mú culushi ηkúl mə Njwû məjamb, nye muud nyə á ηgə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yîl búúd bêsh mányámád, nəcé bwé á ηgə cugə ηkúmba cug nji ηgələ fúndə shwiy, cug mányámá. ¹⁶ Í má mpu nyîn ná Yésus nyə a shígé zə kwiid wéηgəles; nyə á yida zə kwiid mpwoη buud má *Aburaham. ¹⁷ Sá jəwηg wé í á sá ná a céndúg bə nda omínyəηî bé məzhií mēsh, shú ná a bág bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá íséy váál Zembî mə céel yí. A jí Ajəláci á ofada ná a sáág *mótúnuga, yîl búúd *misóm myáη. ¹⁸ Yésus jí nə ηkul kwíind búúd mábwébúlán mə ηgá fwágəsa məkuú shí wá, nəcé nyəméfwo nyə á fwo námé bwəma nə məbwébúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst má ntə Moyîz

¹ Nə ndéé yé míηkəηkə mí omínyəηî bām, bí buud Zembî nyə a mə námé jôw ná bi bág ηwa ηkəw cug á gwówúd wá, kəndugá mitédúgá wé Yésus. Nyə wé sé ηgá magələ tām buud ná a jí *muud lwámá má Zembî, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá íséy byé váál í á kwaga mísh má múúd nyə á nti nyə yí, námé nda Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wēsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá ná Zembî nyə a dúg ná Yésus mə jəlá nə bul ηwa gúmé ntə Moyîz, námé nda múúd mə lwə njów mə də ηwa gúmé ntə

2:14 2.17; Yuá 1.14 Njwû məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbú 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7

njów wáméfwó ná. ⁴ Bî mə mpú ná njów wêsh í dũ bə nə muud nyə ámə lwô yé; nji, Zembî wə mə dũ lwô ísâ byêsh. ⁵ Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wêsh váál í á kwaga yí. Nyɛ, nyə á bə sóol məsáal, ɲǝǝlə lwó ná sâ Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶ Kríst ɲǝ sá iséy byé váál í kwága yí. Nywá ji Mwân á njów mə Zembî. Njów mə Zembî wəɔɲg wə shé, ɲkí shé mə ké nə ɲkán shwóg, kə námə shwóg nə ɲǝǝlə bə nə milúú ná sán ɲécé sé ɲǝ bwánd nyə nə búgá.

Zembî mə dũ yə búúd bî nə búgá wá wogá

⁷ Gwə wə ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲǝ ci yí, ná:

ɲkí bî mə gwág kál dé múús í,

⁸ kúgá sá núɲ

nda ja búúd bwá á sá miŋgáádá yí.

Jwôw dɔɔɲgá, buud bwá á kə nə məkugulu

wə Zembî núɲ shí a shwééshá dî.

⁹ Osóɔɲgá bún bwá á shweenzh mə cínɔɲg

nə bwé dúg sâ mə é sá yí.

Bwá á shweenzh mə, í njúl nə bwá á shí dúg

ísâ mə á sá bwo ¹⁰ tâɲ mimbú məwûm mánɲ yí.

Nda bwá á dũ she nə bwé dúg sâ mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jɔɔɲgá,

mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh nji dúlə wush;

bwá afwóyé mpu zhíí mə ɲǝ lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kɛɛn nə mpimbə ná:

«Bwá ábúle bwele kumə

kúl mə á kwəmsa bwo wogá yí».

¹² Bwaɲg, bi ó bey nə ɲgwól múúd gwoɔɲg wán bég nə

bów-bôw lâm, lâm á kú nə búgá nə ndéé a mú yid kwɔɲ nə

3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 3:7 Sôm 95.7-11 3:8 MmN 17.7; Ilɲ 20.2-5 3:11 Ilɲ 14.21-23

Zembî á kuwô. ¹³ Yidagá dæ sá ná, jwów dêsh búúd bí nə ɲkul jôw ná «múús» yí, ɲgwól cwîny ɲgwól, ɲgwól cwîny ɲgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda bá shiig tɔɔ muud á bídí gwoonɲ ná ndéé nyân mú bæ nə núɲ. ¹⁴ Nacé shé músə *Krîst buud ó gwoonɲ bé, ɲkí shé má bii búgá məbwá məbá kə wós məshínéd, námə nda shé á tééd mətéédúléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: ɲkí bi mə gwág kál dé múús í, kúgá sá núɲ nda ja búúd bwá á sá miŋgáádá yí.

¹⁶ Ozó bân bwá á gwág kəl má Zembî ná ndéé bwá mú sá miŋgáádá wá? ɲgaá í á bæ buud bêsh Moyîz nyə a wú nə ndí Igîpten wá? ¹⁷ Ozó Zembî nyə á nyada nə ndí tâɲ mimbû məwûm mánɲ wá? ɲgaá í á bæ buud bwá á səm ná ndéé mimbimbə myán mí mú ɲgə mpɲɲguli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozó nyə á keen ná bwá ábúle bwele kumə kúl nyə á kwəmusa bwo wogá yí? ɲgaá í á bæ buud bwá á sá nyə miŋgáádá wá? ¹⁹ Haaw! Shé mə dúg na ná bwá á shígé kumə kúl Zembî nyə á kwəmusa bwo wogá yí nacé jí? Nacé bwá á ban ná bwá abúgúláyé.

4

Shé á jáláyé nə shúb wogá má Zembî

¹ Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwá yówulag; ɲkaagə nyɔɔɲ nyí ná. Bi ó ka bey ná ɲgwól múúd á gwoonɲ jín bág shúb wogá jɔɔɲ. ² Shé á shí námə gwág kéel má Zembî nda bwo. Nji, wán gwágúlə bwá á gwág yí í á shígé kwíínd bwo tɔɔ sá, nacé bwá á shígé *búgula sá bwá á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ɲgə yɔwula, kú bæ bwo, nacé nyə á ci shú dánúnd ná: Mə mú ka keen nə mpimbə ná:

«Bwá ábúle bwele kumə
kúl mə á kwəməsa bwo wogá yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl né, ja nyə á fwə shí nə gwów yí,
nyə á shí shínal íséy byé byêsh. ⁴ Shú sâ í dúgyá nə jwôw á
zanjbá yí, sá mə mpú nə Zembî nyə á ci gúl kúkúlúd nyádí
kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yowula nə íséy byé byêsh
jwôw á zanjbá». ⁵ Gwə námə wə á cí wa jíga kúkúlúd ná:
«Mə abúle bwele sá nə bwá yówulag». ⁶ Ntó ji nə cígúlá í
bwey bə nə Zembî mə bá sá nə bóól búúd bwá yówulag. Nji,
buud bwá á tééd gwág kéel wá, bwá á shígé yowula, nəcé
məlwə. ⁷ Nda jí ntó né, Zembî mə təl dúl jwôw búúd bwá é
cí ná «múús» yí. Nyə á zə təl jwôw dəŋgú mimbú mí mə
bwey bul cə té wulə fwála mə Moyîz; nyə á ka ci mpu mə
*Dávid dí nda nyə ámə fwo ci ná, ná: «Ŋkí bi mə gwág kəl
dé múús í, kúgá sá nún».

⁸ Í á mbəm bə nə Yeshuwa nyə a sá nə kúl búúd í yówulag
ja bwá á shîn nyí shí á çəlá yí, Zembî nyə a shígé nywá
nyingə ci ná dúl jwów lú wogá dúsə. ⁹ Ntó mə lwó nə
gúlúgá wogá jísə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé
wogá Zembî nyə á woga jwôw lú zanjbá yí. ¹⁰ Nəcə, muud
Zembî mə sá nə a yówulag yé, nyə é yowula nə íséy byé
byêsh námə nda Zembî nyə á yowula nə byé ná. ¹¹ Nda
jí ntó ná, shé wágá məŋkul nə shé bág yowula nda Zembî
nyə á kaag ná; shé wágá məŋkul shú nə muud nda bá shúb
nəcə sálə mbií məlwə bwá á sá má.

¹² Mpugá nə Milású mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi
aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwəli ntə kafwele jêsh bwá də jəw
íkóómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlúd kə kumə kúl mí
béég *jîm bá *shíshim yí; mí də béég məbwəçə mə nyúúl nə
óshú ó íyasód. Milású mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitédúgá

4:4 Mət 2.2 4:5 3.11 4:7 3.7-8; 3.15 4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4

4:10 4.4 4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú
1.16

nə iyuug yâ lâm, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntâg nə təw sâ Zembî nyə á té yí jí nə ŋkul shwaaw Zembî. Isâ byêsh bísə oshushwáas, ompajáá nyédí míshúd, nyə muud mə bá sá sá shitóg yé.

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á líina jon læ gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwân mə Zembî. Nda jí ntó ná, shé kégá nə búgá jísú shwóg, kú bwele tag. ¹⁵ Nəcé, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgé nyəwɔŋ jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yidá bæ nyəwɔŋ jí ná nyə á bwəma nə məbwóbúlán məzhíí mēsh nda shé, nji a nda sá *sóm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyédí caɔŋgəd kúl á ŋgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíínd shé ja shé mə jíí kwííndyá yí.

5

¹ Bi mə mpú ná bwə də féesh múúd yêsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwə təl nyə ná a dúg sêy nə Zembî shú dán. A du kala ísâ bwə yó Zembî yí, də sá *mátúnuga shú ná *misóm myáŋ mí jímbúg. ² A ji nə ŋkul mpu mícúŋ íwugálu nə minjé-gwôw mí ŋgə bwəma nə ndí myá, nəcé a ji námə múúd nə iləm námə nda bwo. ³ Sâ jəwɔŋ wə jí né, á jəlá nə də sá mátúnuga shú jímbálúle mísóm myâ nyəmfwó, nə nyəwɔŋ myâ kúl búúd námə. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jəwɔŋú wánda wándág ná á ŋwa gúmá; Zembî wə mə də jôw búúd bwə ŋwá jiya jəwɔŋ wá námə nda nyə á jôw Arəon ná.

4:14 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * 4:14 Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. 4:15 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 5:4 Arəon: MmN 28.1

⁵ Ntô námá wé jí nà *Krîst yé. Krîst nyə a shígé wánda jiya jəŋgú wánda wándág nɔ́ á ŋwa gúmá; Zembî wé nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nà nyə ná: «Wo ji Mwân waamê, mə má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə námə ci gúl kúkúlúd ná: «Wo ji fada, wo é ji jiya fada dí kandugə á kandugə nda Mɛlɛkisedek».

⁷ Ja Krîst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á du bul jəgula, du téég Zembî məbwê, Zembî muud nyə á bə nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á du kîm, a jii, məzhwíle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bə nə məgwág nə Zembî.

⁸ Tɛɛm bə nə nyə á bə *Mwân mə Zembî, nyə á bwəma nə micúŋ, mí mú jííguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bég váál í jéla yí. A mú bə ámédí á cug á kandugə kandugə, du yə búúd bəsh bwé sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á tɛl nyə mbií Ajəláci á ofada mə Mɛlɛkisedek.

Bôw ja múúd mə béégyá nə Zembî yí

¹¹ Bulya ísâ sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féégúg bí byo, í bul kwowula, nəcé bi ádé ná lɛɛl mpu gwág.

¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ŋgə ná jii nə muud jíígúlig bí ísâ bwé jálá nə fwo tééd mpu mínjíígulá mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jii bí mənýá mə bəl, kú bə fwámé ídêw. ¹³ Muud ŋgə ná cugə nə mənýá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cúgəg tútəlí mísh mə Zembî dí ná; a ji ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwé á mə lal wá, báá wé bwé jálá nə fwámé ídêw, nəcé bwé á mə jííg cug nə ndeé milám mí á mə janzulə bwo nə dúlə wá mímbéégí mpédúgá mənýwa nə məbôw.

5:5 1.5 5:6 Sôm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14;
6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10
5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14

6

¹ Nə ndeé, shé kágá shwóg, shé jíggúgá isâ í Zembî í jálá nə buud bwá má lal búgád yí. Shé yówug dúlə nyingə kə mpús kə də ŋwa mínjígúlá mí *Kříst myâ mətéédúlé. Shé kúgá nyingə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó ji nə shé kúgá nyingə ŋgə ŋwa mínjígúlá myâ nda múúd mə jélá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgala Zembî né; ² nə mínjígúlá mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntāg mínjígúlá mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémbyé mílósú á kandugə kandugə yí. ³ Mbô! Shé ányingəye ŋgə bę bíní; ŋkí Zembî má magulə, shé má zá yida ŋwa mínjígúlá mí jélá nə buud bwá á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, məŋkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwá á shí bə nə kəw á isâ Zembî ŋgə yə buud bé yí, bəńđŋ bóólúgá bwá á shí lóg ŋkəŋkə Shíshim, ⁵ bwá á shí kagulə mánywa má Mílósú mí Zembî, bwá á shí némá kagulə ŋkul Zembî mə bá yə búúd mwđw má zág má yí. ⁶ Mbií búúd nı, ja bwá má yid kwon nə Kříst yí, muud cugé ná nə ŋkul nyingə sá nə bwá nyingəg kənd mílám wé Kříst. Nəcə banúlə bwá má ban *Mwân má Zembî yí wúsə bwo nda bwá ŋgə nyingə bwambulə nyə kwolós dí ján ja, ŋgə nyingə sá nə a nyíngəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mprugá ná, nyúl shí í ká tag nə ompú nə ndeé í kə ídêw, Zembî bwádan nə shí nyəŋg, buud bwá á bę məmpəg wá bə nə mfíí. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-bíin nə mægwaagulé, í lúg kúná-kúnə nə Zembî lwéémug nywo nəcé í cúgé nə mfíí; zhúgúlá zhúgúlá, bwá jígal nywo.

6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgala bwá də duwan yí, Oyúden bwá á də némə bə nə wán nduwán nə myánj mísóólúgú. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16 6:8 Mat 13.7, 22

⁹ Nji, yé bwááŋg má búl cɛɛl wá, tɛɛm bæ ná sá ŋgə lás ntúni, sá ŋgə mpu búbáɛlé ná bi báá bí təl fwámé zɦííd, bi ŋgə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcé, Zembî cugé nə olíŋgî ná a bá wusa sâ bí ŋgə sá yí nə mbií bí má céél nyə yí. Cɛɛlí jɔɔŋg í ŋgə nyîn nə séyúlə bí ŋgə sêy nə buud bé wú yág zə wóós múús yí. ¹¹ Sá ŋgə bul jii ná muud yêsh á sámhá jín yáágúg nə ŋgələ cugə cug jɔɔŋgú cé cug, ja jɔɔŋgú bi mú bá bii isâ bí ŋgə bwánd nə búgə ná í bá bæ yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ŋgə sá nda buud bwə má jéég mənnyúúl wə Zembî kú nə milámusa wá, bwə wə bwə bá bæ nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham ŋkaagə yí, nyə á keen ŋkaanə. Nda jí nə ŋgwól múúd cúgə fwámé múúd ntɔ Zembî ná, Zembî nyə á keen jínə dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná: Búbáɛlé, mə bá bwádan nə wo, mə sá nə mpwoŋ buud nywô í búlɛg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námə bwánd ŋkaagə nyɔɔŋgú nə lám jisów nə ndɛé, í mú námə bæ nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd má dɛ keen ŋkaanə yí, á dɛ keen múúd jí fwámé múúd ntɔ nyə yé, ŋkaanə mú já, muud kú ná sá máshwán. ¹⁷ Ntɔ, Zembî nyə á cɛɛl ná buud bwə á lúg nə isâ nyə á kaag yí bwə mpúg nə nyə abúle nyingə cénd cigúlá á má ŋwa yí, a mú keen ŋkaanə. ¹⁸ Ná ndɛé, nə ŋkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə keenúlə nyə á keen búbáɛlé yí, ŋgwúd nə ŋgwúd á na í cúgə nə ŋkul salan, nəcé Zembî cugé nə ŋkul bwiiŋg íjɔ́. Nyə á kaag, a nyingə keen búbáɛlé nəcé jí? Í á bæ shú ná mənnyúúl má lálɛg shé buud shé má kə shwaaw

6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 6:12 11.1-12; Luk 21.19 6:13 Mət 22.16-17; Heb 11.12 6:16 MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22 6:18 Ilj 23.19

nyédfí, ηgə bwánd sá á má kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ηgə bwánd nə búgə wəwηgú, wúsə shé shwamá shú nə lâm nda ηkúnkulə. Nda jí ntó ná, shé má bá kumə kúl Zembî jísə yí, líínálə kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyíi shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námə nda Melukisedek nyə á bə né.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sá ηgə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námə fada má Zembî á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lumbali dəomb nə bóól ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ηgə nyingə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhíid kə bwádan nə nyə. ² Ja jəwηg wə Aburaham nyə á yə nyə *ηkəw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dóomb dí yí. Jínə lú Melukisedek í tééd fwo kə né «njwú-buud jí nə otátəlí yé». Nyə á nyingə ntāg bə njwú-buud á Salem, ntó nyingə kə né «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shigé bə nə sówηgú, kú nə nyəwηgú, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə a sá né a béξlag *Mwân má Zembî ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á né mpáámbé jísú Aburaham yə nyə ηkəw wúm á isá byêsh nyə á wú nə ndí dóomb dí yí. ⁵ Buud bēsh bwə á də tōw ofada mpwəη buud mə Lévi dí wá, nyúl mpəndí á Mácçç mə Moyíz í ηgə yə bwo ηkul ná bwə dúg gwáámb búúd ə *Izərayél ηkəw

6:19 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † 6:19 Lóg Mat 27.51, ηkí Mak 15.58, ηkí ntāg Luk 23.45 jísə sanda í á də wá nji mpədúgá fúm á ci nə mpáánzə nyêsh yí. 6:20 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 7:1 Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6 7:5 Ilj 18.21

wûm á isâ byán. Ntó ji né bwá jəlá nə ɲwa kəw dəɲɔŋ ómínyəɲê báj dí, í njúl né ómínyəɲê báj búsə némə bwân ó Aburaham. ⁶ Sá ɲgwúdu, Məlúkisedek nyə á shígé bə múúd á mpwoɲ buud nyán; ɲji, tɛem bə ntó, nyə á ɲwa kəw dəɲɔŋ wə Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl né Aburaham wə Zembî nyə á kaag mənkaagə mâ kúl jé yé. ⁷ Shé mə mpú kú nə məshwán né fwámé múúd wə mə du bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jígə kóomb dí, ofada bwá du ɲwa kəw dəɲɔŋ wá, bəsh bwá du bə búúd bwá bá yə wá. Nji, Micilyá mí ɲgə ci né Məlúkisedek nywáá ɲgə ná cugə. ⁹ Sə bí nə ɲkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Məlúkisedek ɲkəw wûm yí, Lévi muud mə jəlá nə ɲwa dwo yé, nyə a shí némə yə Məlúkisedek kəw dəɲɔŋ na məbwá mə Aburaham dí. ¹⁰ Sə bí nə ɲkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Məlúkisedek ɲkəw wûm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugúlu dí cwû*.

Yésus ji mbií fada mə Məlúkisedek

¹¹ Məççə Moyîz nyə á yə buud ɔ *Izəryêl má mə ɲgə ci né ofada bwá dúg zhu bænd mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bænd mə Lévi í á shígé mpu sá né isâ í bəg váál í á jəla nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyiɲgə jii ɲgwól fada njúl nda Məlúkisedek; í á nywá némə ka bə ɲji ofada wá váál mə Arəon. ¹² Nə ndéé, ja jiya fada í mə cénd yí, í jii némə nə məççə mə á du fwo bə má mə céndúg. ¹³ Shé mə mpú nə muud sə ɲgə ci éne nyə a byêl bænd shúsúd; tə mbyágá ɲgwúd nə ɲgwúd á bænd jəɲɔŋ í á shígé fwo bwəle sêy *alatâr dí. ¹⁴ Buud bəsh bwá mpú né Cwamba wúsú nyə a byêl bænd mə Yúda dí, Moyîz nyə á shígé ntâg

* ^{7:10} Lévi nyə á bə mwân mə Yákwab, Yákwab mwân mə Izaag, Izaag mwân mə Aburaham; ntó ji né Lévi nyə á bə Aburaham məbwugúlud. ^{7:14} Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5

bwēle cwééd bæend jəwngú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sêy fada yí. ¹⁵ Í má nyingə mpu nyîn ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbəǵla má Məlukisedek í á tōw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byêl byélé dəwng, kú nəmə bə ná micǵlá mí búúd wə mí tál nyə; cug ŋkûl jé wə í sá ná a bəǵ fada, nəcé cug jé jəwng í cúgé nə ŋkul shîn. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálaad Zembî mí ŋgə bwiing lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Məlukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cəǵ acwúlû í á má kəndəw koogú, nəcé í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Məcəǵ má Moyîz má á shígé mpu sá ná isâ í bəǵ váál í á jəla nə bə yí. Zembî má yida yə sé fwámé sâ ántəntəǵ sé má jéllá bwánd nə búǵé yí, sâ jəwng wə í má sá ná shé shíshúǵ Zembî kúnə-kúnə.

²⁰ Sâ í búl nyîn cínəwng yí jí ná, Zembî nyə á də ŋkêl ja nyə á têl Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ŋkêl ja bóólúǵá bwə á də tōw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tōw fada nə ŋkêl má Zembî ná,

Zembî Cwáməba nyə á kəen ŋkaanə ná:

«Wo ji fada, wo é ji fada

kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanə nyé nyəwng.

²² Kəenúlə Zembî nyə á kəen ntó yí í lwó ná sǵ Yésus nyə a jéég buđ dí yí í ntǵ jəwng áshúshwóogú. ²³ Gúl sâ jí nəmə ná, ofada wə bæend mə Lévi bwə á bə ŋkí bulya nəcé shwiy í á də sá ná bwə bəǵ kú sêy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwēle yə, séy fada jé í ábúlé bwēle shîn. ²⁵ Ntó jí ná, buud bwə cínǵyá wə Yésus ná bwə shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ŋgwûd á kandugə, nəcé a ji kuwó, nyə é də jəǵula nə Zembî shú dán ja jêsh.

²⁶ A ji mbií Ajeláci á ofada í jíí shé yí nəcə a ji ηkɛηkɛ múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpédúgá bənôη osóol ɔ *mísám, a njul jiya gúmá í ntɔ́ íjiya byêsh yííd. ²⁷ A cugé nda bóól wéájeláci wá ofada. Bwé á dɛ bə jwów dēsh íí, nyāη fwo téeđ sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé nə Yésus dóg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga mɔɔηgú ja ηgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məççɛ mə Moyíz mə dɛ ηwa buud bwé njúl kú bə lwándúlá məzhií mēsh, dɛ təl bwo wéájeláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ηkəl mpúsə Məççɛ, a təl Mwân yé fada. Nyə a mə lwándulə nyə məzhií mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus ji wúsú Ajeláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dî

¹ Lúú ciyá á isâ sé ηgə ci íni wúsə nə: mbií Ajeláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyɔɔηg nyə á mə kə ji jiya gúmád jɔη dí, mbwê mənɔcwúm mə Zembî á ηkul nyêsh dí yé, ² nyɔɔηg ηgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāη banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

³ Bwé dɛ təl Ajeláci á ofada nə a dóg kala isâ búúd bwé yé Zembî yí, a dɛ námə sá mátúnuga. Í á jii nə wúsú Ajeláci á ofada bəg námə nə jé sâ á kálá Zembî yí. ⁴ A mbêm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mból! A kú bə, nəcé ofada bwé ηgə kala Zembî isâ wá búsə, bwé ηgə sēy nda Məççɛ mə Moyíz mə ηgə ci ná. ⁵ Wáη yélə bwé ηgə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jɔη dí yí, sə jee námə ci

7:26 4.15 7:27 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18
 7:28 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7 8:1 4.14 mbwê mənɔcwúm: 1.3, 13;
 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom
 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 8:2 8.5 8:5 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda
 mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40

ná jísə shishîm á fwámé íséy byəwng. Nəcə, ja Moyîz nyə a lwô banda mətúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə né: «Dugí, wo ɔ bá sá sâ jêsh bɛ yuug má á lwó wo mbúnúdí yí.»⁶ Nji, jaá ga di, íséy Yésus nyə a lóg yí í bul bə fwámé íséy, jí ntó nəcə nyə wə jí líí-nji mpádúgá sənđŋ Zembî shú sɔ í ntɔ yí. Sɔ jəwng í ntɔ nəcə məŋkaagə mé mə ntɔ məwng mâ sɔ áshúshwóógâ.

⁷ Sɔ áshúshwóógâ* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg hí, í á shígé nywá nyiŋgə jii né sɔ ábɛê í zəg sŷy, zə cénd gwo.

⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə nó:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó.

Fwála mə bá sá sɔ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ jəwngú nə kúl búúd Izəɾəyêl,

nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jâŋ sɔ í ábúlé bə nda jəwng

mə á sá nə osóŋgú bán

jwów mə á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igîpten yí.

Nda bwé á shígé baagulə jâŋ sɔ ná,

mə á shígé ná námə ŋgə bish bwo.

Mə Cwámba mə mə ci ntó.

¹⁰ Sɔ mə bá sá nə kúl búúd *Izəɾəyêl yí, í bá bə ná,

ja mwôw məwng mə bá cɔ yí,

mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítádúgád,

mə cilə bwo mwo mílámúdí.

Mə Cwámba mə mə ci ntó

mə bá bə Zembî wáŋ,

bwé bə kúl búúd jâm.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

8:6 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25

* 8:7 Na jí sɔ í á sŷy mbúnú á Sinayî dí yí (MmN 24.3-8). 8:8

Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

ηκί *mínyəŋû yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwám̄ba».

Nəcə bēsh bwé bá mpu mə,

bēsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgî bán,

mə yîl *mísəm myáŋ mádí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ηgə lás lósú sɔ́ á gúgwáan yí, a mə ηwa ná sɔ́ áshúshwóógú dé fwála í á mə ntɔ́. Sâ jisə ná dé fwála í á mə ntɔ́ yí, í mú sâ acwúlû, jâŋ í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yálə búud bwé á də yə Zembî gúmə yág yí

¹ Sɔ́ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə məççé mə dúgyá nə yələ Zembî gúmə má nə banda *mətúnuga kúl bwé á də bwəma nə Zembî wa shí gaád yí. ² Bwé á lwɔ́ banda dɔ́ŋgú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lám̄ba, nə túwuli, nə ibuléd cínŋg túwuli dî, ibuléd í íci shú gúmə mə Zembî. Bwé á də jôw kóómb jɔ́ŋg nə «kúl jisə ci yí». ³ Jɔ́ŋg kóómb í á də bə mpúsə *sanda ábēē yí, bwé á də jôw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». ⁴ Cínŋg cwû, í á də bə nə *alatâr bwé də jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ́; bwé á shîn bwadələ alatâr nə wóle sɔ́ or kúkúl jēsh. Wóle jɔ́ŋg í á də bə cwû, nə kwumbu *mána, nə fiidye mə Arɔ́ɔn í mə kɔ́ íkáá shwóógú, nə məkwóógú mə á bə nə cilyá məççé mə sɔ́ má. Kwumbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwé á mə ivuguli í osherubê*

8:13 8.6 9:2 banda mətúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lám̄ba: MmN 25.31-39 túwuli: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ́: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə Arɔ́ɔn: İlŋ 17.21-25 məkwóógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 Sherubê: Jisə dúl váál éŋgəles.

íbá, bwé tâl búduğa wóle jəəŋg dí gwów shú dúlê lwó ná Zembî á milwané jisə cínəŋg; ivuguli byəəŋg í á bæ í má læesh mófafugó də wá gúgúwá kúl ófada bwé á də myeeg məcíí shú cweelúlê Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád ísâ byəəŋg.

⁶ Nda bwé á shîn táág isâ íni byêsh ntúni ná, ofada bwé á də nyíi banda dəəŋgú di nji kóómb áshúshwóógú dí jwów dêsh, də kə sá ísáy byáŋ. ⁷ Kóómb ábeê jâŋ, nji Ajəláci á ofada nyəméfwó wé nyə á də nyíi cínəŋg. Nyə á də nyíi cínəŋgú ja ŋgwúd ŋkúmba mbû. Ja á kə ntâg nyíi cínəŋg yí, á jəlá nə kə nə məcíí má cúdú á kə myeeg shú déd nə shú íwushî yâ kúl búúd. ⁸ ŋkəŋkê Shíshim ŋgə lwó na sóólúgú níid nə zhií í kə fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bæ mbəg té wêsh séy í á ŋgə ná sŷy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jəəŋg jisə tâŋ yuug shú mwôw móga. Yuug jəəŋg í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isâ, wo tɛem sá *mətúnuga, isâ byəəŋgú nə *mətúnuga məəŋgú mə cúgé nə ŋkul sá nə lâm í bəg wo vâál í jəla yí. ¹⁰ Bísə nji mícçəlá búúd bwé á ŋgə ççələ shú sâ í dúgyá nə dəg nə məŋgul nə mingusa mí íci yí; isâ byəəŋg mfíí wáŋ í á shîn ja Zembî nyə á wá mícçəlá mí agúgwáan yí.

Krîst ji mətúnuga

¹¹ Krîst nyə a má zə, tâŋ Ajəláci á ofada, zə sá nə sá bəg nə kəw á fwámé ísâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mətúnuga ánúní dí, fwámé banda mətúnuga, kú bæ dəəŋg búúd bwé á lwə nə məbwê yí. Ntó ji nə dâŋ banda mətúnuga í cúgé sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínəŋg ja ŋgwúd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə məcíí má íncwəmbə nə

9:6 10.11; 11ŋ 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2
9:10 Ləv 11; 15; 11ŋ 19 9:11 4.14 9:12 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16
məcíí mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26;
1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7

inteny, nyə a yána məcií mé, a yîl sé mənyámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwé á du myeeg buud məcií mé íncwəmbe nə inteny, gúl ja ifiî í cwə myəólú nteny yí, isâ byəəng í á du sá né muud nyúúl í bəg fúbán†. ¹⁴ ŋkəmusá ná isâ ini í fúb búúd, ŋkəmusə nə məcií mé *Křist. Křist nyə á ŋwa nyəməfwó, yə Zembî tâŋ *mətúnuga măsú mə njúl kú nə təw cúcwán lú məbwam. Nyə á sá námə nda *shishim á kandugə í á lwó nyə ná. ŋgaá né məcií mé mə sá né milâm mí bəg shé mifúbán, shé mú yəw mísóólúgú mí du kənd búúd shwiý dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

Məcií mé Křist măsə mbyúl á sə á gúgwáan

¹⁵ Sâ jəəng wé í á sá né *Křist bəg líí-nji mpédúgá sənəŋ Zembî shú Sə á Gúgwáan. Nyə á yə shú né buud bwé wúg míkwm mí caamúla bwé á du caam məcəx bwé njúl ná Sə a Cwúlú dí yí; bəəng Zembî mə jəw wá bwé mú bə nə kəw á jəjə isâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú né bwé wééfug kálaad lúgə, í du jii né bwé téeédúg fwo mpu wámbulə né muud nyə á cilə nyə yé nyə a mə yə. ¹⁷ Nəcé kálaad lúgə cugé təw sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ŋgə ná cugə yí. Múúd wəəng mə ká yə, kálaad lúgə ka tɛem bə nə ŋkul. ¹⁸ Gwé wé bí mə dúg né micəxlá myâ sə áshúshwóógú mí á téeéd məcií mé mə fwo shwiý. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shîn lə kúl *Izəryél jəsh məmpəndí mə á bə cilyá Məcəxéd má ŋgwúd ŋgwúd yí, nyə á ŋwa məcií mé ikálá nə bwán ó inteny fəla nə məjúwó, a mú ŋwa mbúmbwé *ízop nə kúl káándə átítii í njúl síyá nə mimyəqə mí ncwəmbe, ŋgə

9:13 Ilj 19.1–10.17 † 9:13 í á du bə ná, ja múúd mə bə nə məlwəagwəwó yí, bwé cígə íncwəmbe nə inteny ŋwa məcií, bwé jígal cwə myəólú nteny ŋwa ifiî byé, bwé mú myeeg múúd wəəngú məcií nə ifiî byəəng né ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20–23; 8.2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6–8; Heb 9.12–13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilj 19.6

juwo cínəngá, ngə myeeg kálaad məcəđ, ngə myeeg námə búúd bēsh wā kúl búúd. ²⁰ Nyə á ngə myeeg ntó a ngə kâlə ná: «Məcií mâ sɔ wə mága, sɔ Zembî ngə ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myeeg námə məcií məəng banda *mátúnuga dî nə ísâ byêsh bwə də balan nə ndí dúlə sá mísəon yíid. ²² Məcəđ mə Zembî mə lwó nə bwə də fúb zhwoğ isâ nə məcií; məcií mə ká bə kú shwiy, ijuugá í *mísəm nda bə. ²³ Ntúni wə ófada bwə á də fúb isâ yé, í njúl nə isâ byəəng í á də bə nji ivuguli yâ fwámé isâ bísə jəng dî yí. Ntó ji nə bwə jəlá nə fúb ísâ byəəngá nə mətúnuga mə búl ntɔ má.

²⁴ Haaw. Krîst nyə a shígé nyii banda mətúnuga búúd bwə á lwɔ nə məbwə yíid; banda dəəng í á bə vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Krîst nyə a nyii jəng dwəmfwód, kúl á tál Zembî mîshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyii wu ná a bá də kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada mə də kə «kúl í búl ĩkê yí» mbú wêsh ná. Ajəláci á ofada mə də ntâg kə nyii kúl jəəngád nə ízháá məcií, kú bə məcií mé nyəmfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Krîst yánag cug jé ija ija, ĩki Krîst mə jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúul nji ja ngwûd á kandugə mwów mâ məzhúgúlâ dî shú nə mətúnuga mé mə zəg shínal mísəm. ²⁷ ĩkúmba cígúlá wúsə nə muud mə jəlá nə yə nji ja ngwûd nə ndé a mú bá kə tów kəəđəd. ²⁸ Námə mbii ngwûd wəəngá, Krîst nyə a yána cug jé nji ja ngwûd ná a ĩkény zhwoğ buud mbag mísəm wán. A bá zə ja ábeê kú ná bə shú zələ ĩkény mbag mísəm, í bá bə shú zələ yə búúd bwə ngə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga mə Yésus mə kwaga nə muud yêsh

9:22 Ləv 17.11 9:23 8.5 9:26 7.27 9:28 3.6; 10.10; Iza 53.11-12;
Mat 26.28; 1Kr 15.50-53

¹ Măcɛɛ Moyîz nyə a tâl má má cúgɛ wámɓulə bə fwámé isâ í á jəla nə zə bə yí, măsə nji ishishîm. Măcɛɛ mɔɔŋg má jígúlí ná buud bwə dúg sá *mátúnuga məmpwúd mbû wêsh kú yow. Nəcə má cúgɛ nə ŋkul sá ná buud bwə céel shísh wə Zembî wá bwə bég váál í jəla yí. ² Í á mbêm bə né má dɔ sá ntó, ŋki bwə á má bwey yow sálə mátúnuga mɔɔŋg, ŋki buud bwə dɔ sá mwo wá bwə á má bwey bə váál Zembî mə céel yí ja ŋgwúd á kanduga, bwə nda ná dɔ gwáduga mílám myánúđ ná bú sə nə məbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga mɔɔŋg má yidá dɔ báásulə bwo *mísəm myán báásulə báásúlég mbû wêsh, ⁴ nəcé məcií má ínten yə nə ikálá má cúgɛ nə ŋkul jímbal mísəm. ⁵ Sá jɔɔŋg wə í á sá ná, ja *Kříst nyə á bə ná a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígɛ jii ná buud bwə sáág wo tɔɔ mətúnuga,
ŋkí ntâg ná bwə yág wo tɔɔ sâ.

Nji wo a sá ná mə bég nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdu bwə á dɔ jígal álatâr dí oncindî wá,
nə mətúnuga má mísəm,
byêsh í á shígɛ kwaga nə tédúgá á lâm wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wə éga. É, yé Zembî,
mə zə sá sâ wó jí yí,
nda kálaad woó ŋgá ci shú dâm ná».

⁸ Kříst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígɛ jii mətúnuga,
kú jii ná bwə yág wo isâ,
kú jii ná bwə jígalúg wo ocúdu álatâr dí oncindî,
kú jii mətúnuga má mísəm.

Isâ byɔɔŋg í á shígɛ kwaga nə tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Măcɛɛ má Moyîz má ŋgə gwáamb byo. ⁹ A mú nyingə ci ná: «Mə wə éga, mə zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a

má yîl mísóólúgú mí acwúlû, a cénd myo nə agúgwáan*.
¹⁰ Nə ndeé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jîi yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ηgwûd á kandugə, a mú sá nə shé bəg miŋkəŋkə mi búúd.

¹¹ Fada yêsh má du tôw tútəlî jwów dêsh du sá ísáy má Zembî. A du sá mətúnuga məmpwûd ja jêsh, nji má kú bwelə jímbal mísəm. ¹² Ká Krîst nywáá, sóólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísəm yí, í á bə nji ηgwûd. Nyə a má kə ji shí mbwê məncwûm má Zembî dî, jílə á kandugə. ¹³ A mú ka ηgə bwánd nji nə Zembî culushigí mizhízihî myé, wá nyə myo məkuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ηgwûd yí, nyə a má sá nə shé buud mú ηgə bə miŋkəŋkə wá, shé bəg váál í jéla yí, kandugə kandugə. ¹⁵ ŋkəŋkə Shíshim ηgə námə bwaagulə shé gwo nə jisə ntó; nyə á fwo ci nə:

¹⁶ Cwámba má ci nə:

«Sɔ́ má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,
 ja mwôw məɔŋg má bá cɔ́ yí,
 mə bá wá bwo məcɛɛ məm mílámúd,
 mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə nə:

Mə bá yîl mísəm myán mədí mítédúgád,
 mə yîl námə mísóólúgú bwə á du sá kú bísh məcɛɛ myá.

¹⁸ Ja múud má bii íjuugá í mísəm myé yí, í á nyiŋgáyé ná jîi nə muud wəɔŋgú sáág mətúnuga shú mísəm.

Shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə

* ^{10:9} Ntó jîi nə Krîst mə yîl mətúnuga nə isâ í acwúlû, a cénd byo nə mətúnuga mâ cug jé nyə á yána yí. ^{10:10} 7.27

^{10:11} 9.6; MmN 29.38 ^{10:12} 8.1 ^{10:13} Sôm 110.1; 1Kr 15.25 ^{10:16} Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus nyə á shwu məcií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyíi kúl í búl ñkê yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə a má juw shé zhií agúgwáan í ká nə buud cug dí yí. Zhií nyooŋg nyísə líínálə *sanda, ntó ji ná líínálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ñgə kyey nə ñjów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúnə-kúnə kú nə məkəŋ, shwu nyúul nə nyə ncindî nə ncindî. Shé shíshúgá nyə kúnə-kúnə, nəcé Yésus a má myeeg shé məcií mé, milâm mí mú shé mifúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má aŋkûl-ñkûl. ²³ Shé kəndugá milâm ñkaagá shé ñgə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ñgə zhízhigə, nəcé Zembî muud nyə á kaag shé ñkaagá yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bíigá mítédúgád ná shé dúg wíya məgwô mənyúúlúd ñgwól wá ñgwól, ñgwól wá ñgwól, shú ná shé cúgəgí cug celi, shé ñgə sá jəjə mísóólúgá. ²⁵ Bóól búúd bwə mú də mpyəny jílə ísəŋgyá bíshéd, kúgá ñwa fúlú nyooŋg. Yidagá də ñgə wíya ñkul mənyúúlúd, ñgwól wá ñgwól, ñgwól wá ñgwól, bul bə ná ndéé ja bí ñgə dúg jwôw má Cwámba í ñgə shísh kúnə-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shîn mpu sâ jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcə, ñkí shé má ka nyiŋgə ñgə sá *misəm nə kwo, móól *mótúnuga mí nə ñkul yíl myâŋ mísəm máá má cúgé ná. ²⁷ Í má yida lúg ñji ñgələ fúndə yáág-yáág sémbyé Zembî mə bá sámb shé milású yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígal mízhízhíŋ mí Zembî yí. ²⁸ Muud yêsh nyə á caam məcəx mə Moyîz yé, bwə á gwú nyə nə ñkúd ja ówúshined obá ñkí ólól bwə bwáagulə yí. ²⁹ ñkəmsá ná í bə ntó nə muud mə cáam məcəx mə Moyîz yé, ñkəmsə

10:19 4.16; 9.8 10:20 sanda: 9.3; Mat 27.51 zhií agúgwáan í ká nə buud cug dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 10:21 3.6; 4.14
 10:22 Eze 36.25; Ifz 5.26 10:23 3.6 10:24 13.1 10:26 6.4-6 10:27
 Iza 26.11 10:28 Mbá 19.15; 2Kr 13.1 10:29 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31

nə muud mə ηwá *Mwân mə Zembî nda sâ cwag yé. Muud wəɔŋgú mə dúg nə məcií mə sɔ mə á sá nə a bəg ηkɛŋkɛ múúd mə məsə zhizhe, a mə lwîy Shíshim á mpaam. Bî mə tédúgá nə muud wəɔŋg mə jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ ηgáá nə shé mə mpú múúd nyə á ci nə:

Mə wə mə bá dɛ kunda,
mə wə mə bá dɛ yə búud myəna
mí jəlá nə misóólúgú myáŋ myá.

Nyə á ci námé nə: «Cwám̄ba mə bá cígə búúd bé milésú».

³¹ Í bul jág wəɔwə nə muud kúdɔg Zembî á kuwô məb-wád.

³² Yidagá téduga mwôw məŋkenya mə Zembî mə á bwɛɛ kwan bí má. Bî a jísow lal-lal gwáná, jísow mícúŋ.

³³ Í á dɛ bə, bíl íja bwə lwîy bî, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí ηwa minjugú mí bóól búúd bwə á dɛ bwəma nə mbií mínjugú mín wá. ³⁴ Jí nə bi á dɛ ηwa micúŋ mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á dɛ déég bí isâ yí, bi á dɛ bíd bwo nə məshusug, nəcé bi á dɛ mpu nə bi búusə nə fwámé məbii, məɔŋg mə bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndéé, kúgá bɛɛg yow yímúlə mənyúúl íŋkájúđ, nəcé bi mə bá bə nə məma myəna. ³⁶ Ntó, í jii nə bi bóg nə zény kələ shwóg shú nə, bí mə ká sá sâ jêsh Zembî ηgə jii nə bi sáág yí, bí lóg sâ nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcé, nda jí cilyá Kálaad Zembî dí nə,

í mə lúg wuwálá cíg-cíg,
muud ηgə zə yé kə wós,
nyə á bweye.

³⁸ Zembî mə nyiŋgə námé ci nə:

Muud jí tətəlí mədí míshúđ yé,
nyə é nti lâm mədí, a mú dúg cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə də cúculə nə kwon nə ndéé kə jimb wá. Shé má yidá bə bəɔŋg búsə nə búgə ná ndéé bwə mú bii cug wá.

11

Búgə sə mə dúg nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jísə cidəwúlə lám mə múúd í kə cidəw nə gúl sâ ná, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgə jísə námə magulálə lám mə múúd í mágúlá gúl sâ ná, tɔɔ nyə aŋgê nə dúg gwo, jísə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwə á bə nə búgə jɔɔŋg. Gwə wá í á sá nə mínə máŋ mə nyíig Mícilyá mí Zembî dî.

³ Búgə wə ŋgə sá nə shé ŋgəg nə magulə ná Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó ji ná sâ jêsh shé ŋgə dúg yí í á zhu sâ shé aŋgê nə dúg yííd.

⁴ Búgə í á sá nə Abel sáág Zembî *mətúnuga mə njúl ŋkí nywa cɔ mə mə Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci nə Abel ji tútəlí muud. Ná ndéé, tɛem bə ná Abel nyə a mə bwey yə, a ŋgə ná lás nyədí búgə nyə á *búgula yííd.

⁵ Búgə í á sá nə Inɔɔg ŋkánjúg kə wə Zembî kú fudə. Tɔɔ muud nyə a shígé ná dúg nyə nəcé Zembî nyə a sá nə a ŋkánjúg. Kálaad Zembî ŋgə ci nə shúshwóógú ná a ŋkánjúg íí, nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl ná, nda nəcé búgə, muud nda bwele nywa Zembî lámúd. Ntó ji ná, muud mə céél shísh Zembî kúnə-kúnə yé mə jəlá nə magulə ná Zembî jisə; á jəlá nə magulə námə ná buud bwə ŋgə wá lám nə bwə sɔ Zembî wá, Zembî ŋgə yə bwo myəna.

⁷ Búgə í á sá nə *Nówe gwágúg məcwúŋ mə Zembî a mú bwey mpu sâ í á bə ná í zə sŷy yí, sâ jɔɔŋgú nda fwo bə. Nyə á ŋwa ciyá mə Zembî nə məjilə, a mú lwɔ məma byóɔl, a

11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18 11:3 Mət 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 11:4 Mət 4.3-10 11:5 Mət 5.21-24 11:7 Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20

cug njów búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé wəɔng nə buud ɔ shí bwé á bə nə məbɛɛ. Né ndéé, búgə jé í á sá nə Zembî cíg nə a ji tútəlí muud.

⁸ Búgə í á sá nə *Aburaham sáág Zembî məgwág ja Zembî nyə a jów nyə yí. Nyə a tí njəɔnd kələ ləɔm í á bə nə Zembî mə bá yə nyə t̃əŋ lúgí yí, a nda fwo mpu kúl ləɔm wəɔng í á bə yí. ⁹ Búgə í á sá nə a kág ŋgə cugə nda njōŋ ləɔm Zembî nyə á kaag nyə yííd. Nyə á d̃u ŋgə ji mábanda dí, *Izaag ji námə ntó, t̃əɔ *Yákwab, bwó buud bwé á lúg nə isá impwúd nyə á kaag Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á d̃u ŋgə ji ntó nəcé nyə á ŋgə bwánd ŋgwéla álal-límuga í á bə nə Zembî nyəméfwo mə bá cwə yuug, nyəméfwo lwó yí.

¹¹ Búgə í á sá nə kundú múdá nda *Sara zág bə nə ŋkul mə bíí mpwoŋ buud a mə bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu nə Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé ji abúgúlág. ¹² Sá jəɔng wə í á sá nə, muud ŋgwúdu zə bə nə mpwoŋ buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mpwoŋ buud nyé mpyáanz nda wəacén-céní wə jəŋ, nda shɛ á bwŭŋ lú ŋgwəɔ.

¹³ Obúgula ɔ ayág ɔni bēsh bwé á ŋgə yə bwé ŋgə ná búgula Zembî, nji bwé nda fwo bii mənywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwé á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwé mú shwas mwo. Bwé á magulə nə búsə ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwé lás ntáni yí, bwé lwó nə ŋgəŋ nə bwé ŋgə sɔ wúl ləɔm í bá bə bwo nyán mpwág yí. ¹⁵ Ləɔm wán í á mbəm ná ŋgə nyiŋgə sá bwo fund íí, bwé á nywá námə je bə nə fwála mə nyiŋgə nə mpás, kə wu. ¹⁶ Nji mpŭlə

11:8 Mət 12.1-2 11:9 Mət 35.12, 27 11:10 13.14 11:11 Mət 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * 11:11 Bóólúgá bwé cì na né: Búgə í á sá nə Aburaham zág bə mbyôl a mú cwúcwúúl, fwála lə byâ mə bwey ntɔ, Sara ntâg kundú.
11:12 Mət 15.5 11:13 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sòm 39.13
11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32

dúg dí, bwá á ηgə jii né bwá ké ləom á gwôw, ləom í búl nywa cə wəŋgə bwá á du ji yí. Sâ jəŋgə wə Zembî jí nda gwágə shwôn ja bwá jów nyə né Zembî wán yí; ηgaá nyə á mə kwəmsa bwo fwámé ηgwála?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulə né a yánag cúgə lú mwân dé Izaag, sá mətúnuga. Búgə í á sá né Aburaham mágələg, a ηgə mpu né Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə.

¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham né: «Izaag wə mə bá byâ wo mpwoŋ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburaham nyə á bə nə búgə né Zembî ji nə ηkul gwúmushi búúd. Ntó, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəŋgəd nda muud nyə á mə yə né ndeé a mə nyiηgə gwúm yé.

²⁰ Búgə í á sá né Izaag bwádánug nə Yákwab bá Eso shú cug í á ηgə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá né, ja Yákwab nyə á bə né a zə yə yí, a ηgəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ηgwúd ηgwúd né ndeé a mú jwaagəwo nyédí fiidye dí, yə Zembî gúmə.

²² Búgə í á sá né ja Yóseb nyə á bə né a zə yə yí, a jáawug buud nda bwân ó *Izəreyêl bwá bá wú Igípten, wós nə nda bwá bág sá íyasə byé nó†.

²³ Búgə í á sá né, ja Moyîz nyə a byêl yí, obyêl bé bwá shwéélug nyə tâŋ oŋkwoond olól nəcé bwá á dúg né nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpəndí njwú-buud nyə a təl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgə í á sá né, ja Moyîz nyə á bə muud yí, a bánug né bwá kú du jəw nyə né mwân mə shilə mə Farawəŋ. ²⁵ Nyə á yida cəel né bwá cúgug bənəŋ kúl mə Zembî, ntə né a kég

^{11:17} Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 ^{11:19} Rom 4.17 ^{11:20} Mət 27.27-29, 39-40 ^{11:21} Mət 47.31-48.20 ^{11:22} Mət 50.24-25;

MmN 13.19 † ^{11:22} Dúgug Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci né bwá bág ηwa íyasə byé, kyey nə byo, ké bá dul bwédí ləom Zembî nyə á bwey yə impáambə byán yííd. ^{11:23} MmN 1.22;

2.2 ^{11:24} MmN 2.10-12

bɛ mənywa mâ kúkúl wəla cug *mísémád. ²⁶ Nyə á kwey né í nywa né bwə sáág nyə isâ í shwôn némə nda bwə bá sá *Kríst né, nəcé cínəng wə jí fwámé təəm ntə wəəng á kúm á Igípten. Mísh mé mó á ngə dúg nji myəna á bá bii mwôw mə zág má yí.

²⁷ Búgə í á sá né a wúg Igípten kú fúndə né njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mé cí né nyə á ngə dúg Zembî, í njúl né muud cúgə nə ĩkul dúg nyə.

²⁸ Búgə í á sá né Moyíz fwóg *Páska, a ci né búúd ə Izurəyêl bwə myéégug məcií bwədí mímpumbé mí mínjówúđ shú né *éngəles á shwiy nda gwú bwân báj ə acúmbâ.

²⁹ Búgə í á sá né bwân ə Izurəyêl bwə ntóg mən mə atítií nə məkuú nda bwə á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ə Igípten bəh bwə á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mə á zə byaləga nə bwo, mə mú shîn gwú bwo.

³⁰ Búgə í á sá né mənyung mə Zheríko‡ mə shínúg shugula shí ja bwân ə Izurəyêl bwə á də ciingya cínəng ngwəla tən mwôw zəngbá yí.

³¹ Búgə í á sá né Ráhab mudá jaŋga bəg kú yə ja búúd bwə á sá Zembî miŋgáádə wá bwə á yə yí. Nəcé, nyə a ləg buud bwə á kə ngə bigas ngwəla shwoó wá. ³² Mə nyíngəg ná jaaw bí ji? Mə ká ci né mə bwiing bí milán mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhefaté nə *Dávid nə Samyêl nə *buud ə mícúndə, fwála fúfə mə.

³³ Nəcé, búgə í á sá né bwə lúmbúlig nə məfaan məshús, bwə ntə mwo; bwə á ngə kyey nə ləəm ótútəlí dî né ndéé bwə mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwə á fad

11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30 Zho 6.12-21 ‡ 11:30 Buud ə fwála dəəng bwə á də lwə məma mənyung tən luŋgula lyçlə ngwəla wəsh, ka lúgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25
11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27

ozhwambanjkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwé á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwé faam íkúl í á bə nə bwé gwûg bwo nə ikafwele yí. Məbwas mə á də bii bwo, Zembî mú də yálushi bwo, bwé mú bə óŋkánj ó dósomb, julya nə igwoonj i dósomb yá míl mílɔɔm. ³⁵ Bóólúgá búdá, buud bánj bwé á yə wá bwé á nyinjə gwûm, bənonj nyinjə cugə.

Bóólúgá búúd bwé á yida bwəma nə cúgə áyíyáág bwé fudá fudág. Bwé á ban nə bwé cúgə nə ŋkul cuwó kwonj nə Zembî shú nə bwé fáámugí nə cúgə. Bwé á sá ntó shú nə bwé bág bə nə fwámé cug ja bwé bá gwûm yí. ³⁶ Bóól bwé á bwəma nə cóógú, bóól bígə, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówúlá mənəkəda nə mikwoolú mí ŋkwánz. ³⁷ Bwé á gwú bóól nə məkwoógú, bwé shigə bóól nə ndéé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwele. Bóólúgá bənj, bwé á ŋgə kyey kə cə kə cə, bwé dúgə bwáád ŋj íkúúúú í ncwəmbə nə íkúúúú í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwé ŋgə bwəma nə cúgə, buud bwé ŋgə jugushi bwo. ³⁸ Váál búúd dánj í áshígé bə nə í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwé á ka ŋgə jə gwów məshí mə ashwéeshád nə mímbúŋúú, bwé dúgə ji míku mí məkwoógúú nə míku mí məndəlúú.

³⁹ Tεem bə nə Zembî nyə á faag buud bəonjə nəcé búgə jánj, bwé á yə bwé kú fwo bii sá Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí nə, Zembî nyə á ŋgə bwey kwəməsa shé sá í búl nywa yí; nə ndéé, nyə a shígé jii nə bwé téédúg kə bə váál í jəla yí, sé bənj lúg mpús.

12

Zembî mə də súg bwân bé

¹ Nda shé bənj jíshé kósomb di, kúdə zhwoj buud óni bwé mə lyə shé, cug bwé á cugə yí í ŋgə lwó shé sá bwé jəw nə

11:34 Dan 3.23-25 11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2lb 24.21 11:38 1Sa 13.6 12:1 1Kr 9.24

búgá yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ngé ñkí ñkúngula shé yí, nə *mísəm mí ngé læel nada shé nyúúlúd myá, shé yídag bæ nə zény kálə shwóg, ju kúló Zembî má kwəmsa nə shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh ñji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgá mílámúd yé, nyə námə wə má bá sá nə búgá í fífəgí, bæ ncindî. Nywá nyə á magulə shwi y kálə yə kwolós dí, kú bish bímbí lú shwôn dúsə shwi y dəwng dí yí. Nyə a shígé bish dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg məshusug Zembî nyə á bwey kwəmsa nyə má. A ñjul jiya gúmád ja gaád, *caangə má Zembî dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyádí, nyə muud ósól ə míśəm bwə á jág lumbúli nə ndí ñji a ngé jísəw jísówúg yé. Kəndugá mitédúgá nyádí, bi bəg kú tag, búgú bəg kú bii bí mílámúd.

⁴ Bí ngə lumbúli nə sâ bwə jów nə səm yí, ñji lumbúli jəwng í afwóyé bæ lumbúli á shwi y. ⁵ Nə ndéé, ye bi má wusa lésú Zembî ngé lás nə bí tãw bwân bé shú wálə bí ñkul mílámúd yí? Ñgaá á ci nó:

Mwân waam,
ja Cwámba mə súg wo yí,
kú ñwa sâ jəwngú nda fyanga.
Ja á ñkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúd.

⁶ Nəcé Cwámba má də súg múúd yēsh á céel yé;
nyəwng yēsh á mágúlə nə a ji mwân yé yé,
á də yə nyə intúgúlí.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ngé bwəma nə ndí myá, míśə shú ngələ súg bí. Mpugá nə Zembî ngə ñwa bí cínəwngú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a mə bwele cugə sóngú nda də súg nyə? ⁸ Zembî ká bæ kú súg bí nda á də súg bwân bé bēsh ná, mpu nə bí cugé bwân bé, bi má yidá bæ nyə nda bwân bwə á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí má jélá nə

nyingə təduga yí jí ntúga: shé bêsh á shí bæ nə osóŋgú bwá á byá shé wa shí ga dí wá, bwá á shí də súg shé, shé də gúmal bwo. Ká ŋkámúsá ná bwo, ŋkəməsa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé má jəlá nə bul bul magalə íjwúga byé shú ná shé dúgúg cug íí? ¹⁰ Osóŋgú bwá á byá shé wá bwá á də súg shé nji shú kúkúl wəla mbií bwá á də kwey mətəla yí; Zembî nywáá ŋgə súg shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bág mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúlí bwá yé shé ná bwá súg shé yí, í ádé fwo bæ shé sâ máshusug, shé má də shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúlí byəŋg í də wúmə mpúmá: shé cugə ná shee, cugə cug á otútəlí. ¹² Ntó, ləlushigá məbwé mún mé mé káád məni, bí ləlushi məbwəŋ mún má ŋgə tagəwa məni. ¹³ Dugá kyey nji mázhíí măsé tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda ləngəwo kə koogú, bwá yídag lal məŋkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyêsh ná bi cúgəgí nə buud bêsh ná shee, bí wá ŋkul ná bi cúgəgí ŋkəŋkê cug, nəcé muud mə bé nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú də dúg ná muud nda shúb mpáam má Zembî. Bi ɔ mpú námə də dúg ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəəm nə ndéé *Dɔ mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú də dúg ná muud nda wá lúú jəngad, ŋkí ntəg ná a mpyeny sâ í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá né; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídêw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóŋgú wág nyə mətíle mə lúgá yí, sóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tsem nyingə jii, wéeshuli mázhwíile, nyə a shígé bæ nə ŋkul cénd sâ í á bwey sây yí.

12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26 12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sôm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mət 25.29-34 12:17 Mət 27.30-40

¹⁸ Bi a shígé shísh kúná-kúnə nə wúl mbúnj búúd bí nə nkul kúnya nə ndí yí, mbúnj í ngə jígə nə kuda; bi a shígé shísh kúná-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgá á ikukwende, kú námə nyíngə bə kúkúl nkəwə nyə á ngə kuŋg yí. ¹⁹ Bi a shígé shísh kúná-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwə á gwág kəl dəwŋg wá bwə á jəgula nə í kú na kwo ci bwo təw ciyá. ²⁰ Nəcə bwə áshígé bə nə nkul kwiig mpəndí Zembî nyə á təl yí. Mpəndí nyəwŋg í á bə ná: «Ŋkí muud, nkí cúdú, sâ jêsh í kúnya nə mbúnj yí, bwə gwú gwo nə məkwóógá.» ²¹ Isâ bwə á dúg cínwŋg yí í á bə nkí jág wagəwo, Moyîz nyəméfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

²² Bi bânj bi á yida shísh kúná-kúnə nə mbúnj Siyôn*, ngwəla mə Zembî á kuwô, Yurúsəlem á jəw dí gwôw kúl ncúlyá *wəngəles bwə ngə sá zaŋ yí. Wəngəles bəwŋg búsə nkí jág bulya, bímbí múúd cúgé nə nkul lə yí. ²³ Bi a shísh kúná-kúnə nə sɛɛŋgyá bwân wə acúmbâ mínə mə mú bwo micilyá jəw dí gwôw wá; bi a shísh kúná-kúnə nə Zembî muud mə də sámb milósú mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúná-kúnə nə *mishíshim mí otútəlí ɔ búúd bwə mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúná-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcíí mé shú nə sə bəg mifúbán yé. Nyə wə jí líí-nji mpədúgá sənŋw Zembî shú sɔ á gúgwáan, məcíí mé mə ngə lás fwámé lésú cɔ mə mə Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálwəg! Kúgá ban nə bi agwágúláyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud

12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21 12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbúnj bwə á lwə ngwəla á Yurúsəlem cínwŋg gwôw yí. 12:23 Luk 10.20
 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † 12:24 Məcíí mə Yésus mə ngə lás lésú íjuugá Zembî mə juu sə mpáam nyé dí yí; məcíí mə Abel mánj mə á ngə jii nə Zembî kúndagí nyə nda mínyəwŋ nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22

wa shí gaád nə bwá káálúgóg yé, buud bwá á ban nə bwá agwágúláyé wá, bwá á shígé faam nə intúgúlí. Ʒkámúsá ná bwá fwó bæ kú faam, Ʒkəmusa nə shé ja shé má bán nə shé agwágúláyé múúd Ʒgá lás nə shé jon dí, shé cugé nə Ʒkul bá faam. ²⁶ Yág Ʒí, kâl dé í á sá nə shí í júŋgyag; Ʒji, ja gaád Ʒí, a má kaag nə: «Mə bá nyingə sá nə í júŋgyag gúl ja; Ʒji, jân ja, kú ntâg bæ Ʒji shí wó í bá juŋgya, gwów í bá námá juŋgya.» ²⁷ Ja á cí nə a bá nyingə sá nə í júŋgyag gúl ja yí, ntó mə lwó nə isâ í du juŋgya yí í bá wû, nəcé byân bísə isâ nyə á té yí; í ka bá lúg Ʒji isâ í cúgé nə Ʒkul juŋgya yí. ²⁸ Nə ndéé, shé yógá Zembî akíba nə a yélə shé faan í cúgé nə Ʒkul ntaŋusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbií nyé é gwág nywa yí, sêy nə gúmé nə fúndúgú. ²⁹ Nəcé Zembî íshé ji kuda í du cumbal jígal sâ jêsh yí.

13

Mbií cug Zembî mə céel yí

¹ Kúgá yow ciílálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyonġu, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə Ʒwa ójón bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á Ʒwa *wəéŋgəles bwá nda mpu nə í á bæ wəéŋgəles. ³ Bi ó du téduga búúd búśá mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binónġ bēsh wó búśá mímbwugud. Bi ó du téduga námə bəonġ bwá Ʒgə bwəma nə minjugú wá, námə nda binónġ bēsh wó Ʒgə bwəma nə minjugú myəonġ. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isâ í mábwam gwonġú báád, nəcé Zembî mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ə mínəomb intúgúlí.

12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1
6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2 Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32;
Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 13:3 10.34; Mat
25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8

⁵ Kuú njəond wún í nda bæeg bæ ηgólə bɛ zán *mwaanê. Bi mó jəlá nə gwág məshusug nə sâ bí bí nə ndí yí; mpugá nə Zembî nyəmɛfwó nyə á ci ná: «Mə abúlɛ bwɛɛ béégya nə wo, mə abúlɛ bwɛɛ myaas wo». ⁶ Gwá wá jí ná, shé búsə nə ηkul lás nə iŋkáj, ci ná: «Cwám̄ba ηgə kwíind mə, mə afúndáyé ná tɔɔ sâ; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ó du tédúgá ótɔwe ɔ shwóg bún bwá á bwiing bí Milású mí Zembî wá, kəndugá mitédúgá dóg nda ícug byán í á shúgula ná, bí yágulag búgá bwá á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Kríst ji mbií ηgwúd wú yág, wóos múús, kə nə ndéé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd nə minjígúlá mishús mísə mímbii mimbii myá mí yílúg bí zhíid kənd koogú. Nəcé í nywa nə mpaam mə Zembî wá í wág bí ηkul mílámúd, kú bə məcɛɛ mə dúgyá nə idəw má. Məcɛɛ məɔŋg mə aŋgê nə kwíind buud bwá ηgá bɛ mwo wá tɔɔ sâ.

¹⁰ Shé bəŋ shé búsə nə *alatâr jí ná, buud bwá ηgá ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgɛ nə zhií mə ηwá ídəw cínɔŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á du kə nə məcií mə ócúdu «kúl í búl ηkɛ yí», du kə sá mátúnuga shú ná Zembî jwúg *misám. Nji, ocúdu bəɔŋgú mikug myán, bwá á du wú nə myo ηgwála du kə jígal bugád. ¹² Ntó námə, shú ná Yésus ηwág məcií mé m̄a nyəmɛfwô kə sá nə kúl búúd í bəg ηkɛŋkɛ kúl, nyə á kə jug nə məcɛy bugád nə ndéé a yə. ¹³ Nə ndéé, shé wúgá ηgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwá mpyényúg námə shé nda bwá á mpyeny nyə ná. ¹⁴ Nəcé shé cugɛ nə ηgwála á kandugə kandugə wa shí gaád; shé ηgə sɔ wəɔŋg ηgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Nə ndéé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembî ja jêsh, mətúnuga ó

13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sôm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 13:11 9.7; LəV 16.27
13:12 11.26; Mat 27.31-33 13:14 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 13:15 Ifz 5.19-20; Sôm 50.14, 23

máci. Ntó ji né mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd nə jíná dé dúsé nə mpífá. ¹⁶ Bi kú wusa dúlə kwíínd bóól búúd nə dúlə yána ísâ bín, nəcé mbií mətúnuga wəɔŋg wə Zembî mó du gwág nywa yí.

¹⁷ Otówe ɔ shwóg bún bwə ɲgə ji ɲkasá shú *míshíshim mín, bwə bá námə kə jaaw Zembî séy bwə á sêy shú dún yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwúga byáŋúd, shú ná bwə sáág séy jáŋ nə məshusug kú tədɥwa. Bwə ká tədɥwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembî shú dúsu. Jísú kóómb di, sə ɲgə mpu ná milám mísə sə ná sáŋ, sə ɲgə ntág námə she cugə ja jêsh mbií í jəla yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə nə bi jəgulag nə Zembî, a sáág nə mə lálug nyiŋgə zə kwey bî.

Ibwádán nə məbədə

²⁰ Zembî á mpwogé, nyə muud nyə á gwûmushi Yésus, Cwamba íshé, mbaagulə itəw anúnê yé, nyə á cə sɔ á kandugə kandugə nə məcií mé. ²¹ Zembî wəɔŋgú yəg bí ɲkul nə bi sáág sâ ányunywaâ jêsh á céel yí. A sáág nə shé bəg váál á gwág nywa yí, kwəŋ mə Yésus-Kríst dî. Yésus-Kríst ɲwág gúmə kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaŋg, mə jəgula nə bí nə bi jísówúg lésú mə ɲgə yáág nə bí nə ndí ga. Kálad nyəmféwó mə mə cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Má cəel jaaw bí ná bwə mə bíd *mínyəŋê íshé Timoté; á ká leel wóós wa, sá sə mú zə dúg bî. ²⁴ Bi ɔ báda mə otówe ɔ shwóg bún bēsh nə buud ó Zembî bēsh. Bəɔŋg wā Itálí bwə ɲgə báda bî. ²⁵ Zembî ké sá bí bēsh mpaam.

13:16 Gal 6.10; Flp 4.18 13:17 Eze 3.17; Mís 20.28-31; 1Kr 16.16 13:18
 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mís 24.16 13:20 mpwogé: 12.14; Rom 5.1;
 2Kr 13.11 sɔ: 8.6 məcií: 9.12 13:21 Ifz 2.10; Flp 2.12-13 13:23
 Timoté: 1Kr 4.17 13:25 Gal 6.18

Kálaad Zembî : Sə́ á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

